

100 JAAR
Samen TEGEN
KANKER

September 2024 – Nr. 181 – Speciale editie – P404003 – Afgiftekantoor Brussel X

**ARTIFICIËLE
INTELLIGENTIE
TEN DIENSTE VAN KANKERONDERZOEK**

stichting
tegen
kanker

Onder de Hoge Bescherming
van Hare Majesteit de Koningin

Samen tegen kanker nr. 181

4

ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE (AI) EN KANKERONDERZOEK

6 Al ontgroeit de kinderschoenen

7 Voor elk voordeel een valkuil

8 Menselijk inzicht onvervangbaar

12

HOOP EN ONDERSTEUNING IN DE LAATSTE LEVENSFASE

12 Financiering van kwalitatieve palliatieve zorginitiatieven via de Social Grants

13 Palliatieve zorg in het hart van Team Hope

3 Edito

10 Stichting tegen Kanker in uw testament

14 E-sigaretten een optie als stopmiddel

16 Erkenning van huidkanker als beroepsziekte

17 Word Vriend van Stichting tegen Kanker

18 Zelfs de regen tempert het enthousiasme voor Levensloop niet!

20 Koningin Mathilde bezoekt Camp Tournesol

21 Belangrijke informatie voor uw fiscaal attest

22 Recept en Zweedse puzzel

23 2023 in cijfers

STICHTING TEGEN KANKER

Stichting van openbaar nut – ISSN 2295-7707 – Leuvensesteenweg 479, 1030 Brussel – Tel.: +32 2 736 99 99

www.kanker.be – info@kanker.be

Werkten mee aan dit nummer: Isabelle André, Bruno Colmant, Els Decoster, Catherine De Ryck, Suzanne Gabriels, Lies Goovaerts, Brecht Gunst, Sandra Gyles, Pascale Heesterbeek, dr. Veronique Le Ray, Patricia Servais, Antonine Seynaeve, Annemie Van Avermaet, Mieke Van Croonenburg, Philippe Van der Avoort

Hoofdredactrice: Isabelle André

Vertalingen: Sandra Gyles, Philippe Van der Avoort

Verantwoordelijke uitgever: Bruno Colmant – Leuvensesteenweg 479, 1030 Brussel

Realisatie: CDN Communication

Alle rechten van vertaling, aanpassing of reproductie onder eender welke vorm zijn voorbehouden voor alle landen. *Samen tegen kanker* paraît également en français sous le titre *Ensemble contre le cancer* (disponible sur demande).

Ethiek, transparantie, goed bestuur
**Jouw gift,
ons engagement**
ethische-fondsenwerving.be

U beschikt over een recht op informatie. Dit houdt in dat donateurs, medewerkers en personeelsleden automatisch op de hoogte worden gebracht van wat met de verworven fondsen werd gedaan en dat bepaalde documenten op eenvoudig verzoek toegankelijk zijn.

EDITO

OF ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE KANKERONDERZOEK VERSNELT? JA, MAAR...

Beste lezer,

Ik nodig u uit om u onder te dompelen in een wereld waar wetenschap en technologie samenkomen om de toekomst van de strijd tegen kanker vorm te geven. Wetenschappelijk kankeronderzoek, een domein waar elke ontdekking een sprankje van hoop is voor mensen met kanker, heeft de afgelopen decennia enorm veel vooruitgang geboekt. Maar met de komst van artificiële intelligentie (AI) is er een nieuw tijdperk aangebroken.

AI, het digitale genie dat bergen data in een oogwenk kan ontcijferen, revolutioneert onze kennis van kanker, maakt vroegere diagnoses mogelijk en verbetert behandelingen... Op de volgende pagina's ontdekt u wat er reeds mogelijk is dankzij de samenwerking tussen wetenschappers en technologie. De rol van AI in deze evolutie is opmerkelijk, maar onderzoekers, artsen en gezondheidsprofessionals blijven onvervangbaar. Zij voorzien AI van de nodige context, empathie en ethische overwegingen.

Bij Stichting tegen Kanker, een versneller van innovatie in de oncologie, spelen we in deze revolutie al meer dan tien jaar een sleutelrol. Onze financiering ondersteunt gedurfde, innovatieve projecten, waar onderzoekers, artsen en AI-ingenieurs hun talenten bundelen. Samen ontrafelen ze het mysterie van hoe kanker zich ontwikkelt, versnellen ze de zoektocht naar nieuwe behandelingen en vergroten ze het inzicht in de mechanismen van therapieresistentie.

De weg van hoop naar overwinning is lang. Uw betrokkenheid is onze bron van energie. Dankzij u bouwen we bruggen tussen oncologisch onderzoek en de realiteit van mensen met kanker. Nauwkeurigere en vroegere diagnoses, effectievere behandelingen en een verbeterde levenskwaliteit – dat zijn de wegen die ons dichterbij ons doel brengen: van kanker een ziekte maken waaraan niemand meer zal sterven.

Met dankbaarheid en vastberadenheid.

Professor Bruno Colmant

ARTIFICIËLE INTELLIGENTIE (AI) EN KANKERONDERZOEK

Spraak- en gezichtsherkenning, zelfrijdende auto's, digitale assistenten, slimme robots, taalmodellen zoals ChatGPT... Anno 2024 is artificiële intelligentie (AI) of kunstmatige intelligentie (KI) alomtegenwoordig en de toekomst belooft meer. Maar wat is het juist? En wat kan AI voor de strijd tegen een ziekte zo complex als kanker betekenen?

Many innovative ideas in health technology have been made in the past few years. People have been practicing medicine, and few have had as much experience.

010101 0101

AI

01 01 01 0011 0101

AI

AI

21300
21300
41900
43200
32100
4.98854

39500
42000
50000 ▲
48900
27500
640

01 01 01 0011 0101

010101 0101

Influence or impact on digital technology
Dramatic improvements in technology

Kort door de bocht is artificiële intelligentie een tak van de informatica die zich richt op het creëren van algoritmes, methoden en systemen die – min of meer zelfstandig – taken uitvoeren waarvoor normaal (boven)menselijke intelligentie nodig is. Het gaat hier niet alleen over rekenkracht, het begrijpen van taal en het herkennen van patronen, maar ook over complexe zaken zoals problemen oplossen en prognoses geven. AI-systemen leren tevens van eerdere ervaringen, waardoor ze almaar beter en sneller worden in wat ze doen.

Kunstmatige intelligentie is overigens niet 'nieuw'; de fundamentele werden reeds in de jaren 50 en 60 gelegd. In deze beginjaren werden enkele sleutelconcepten ontwikkeld die de basis

vormden voor latere vooruitgang. De laatste paar decennia nam AI echt een hoge vlucht, dankzij ontwikkelingen zoals big data, machine learning en deep learning. Daardoor zien we een snelle integratie in niet alleen de medische en onderzoekswereld, maar ook in onze samenleving.

AI ontgroeit de kinderschoenen

In de oncologie heeft kunstmatige intelligentie de potentie om het ontcijferen en het begrijpen van kankermechanismen te versnellen, wat leidt tot nauwkeurige en mogelijk vroegere diagnoses en meer gepersonaliseerde en/of effectievere behandelstrategieën. Dit op manieren die we ons enkele decennia geleden nauwelijks konden voorstellen. AI is ontegensprekelijk een van de

VERSCHILLENDE AI-TECHNOLOGIEËN

Enkele specifieke types en ontwikkelingsniveaus van kunstmatige intelligentie (AI) zijn bijzonder relevant in het domein van de oncologie. We lichten er enkele uit.

Machine Learning (ML) duidt op het (al dan niet gesuperviseerd) identificeren van patronen, bijvoorbeeld in grote hoeveelheden medische gegevens, beelden of scans, wat kan helpen bij vroegtijdige opsporing en het personaliseren van behandelingen.

Deep Learning (DL) is een krachtig instrument voor de analyse van medische beelden, zoals MRI's, CT-scans en digitale pathologiebeelden. Het herkennen van complexe patronen, maar ook beelden, te klein voor het menselijk oog, is essentieel om verschillende soorten kanker vroegtijdig te diagnosticeren.

Natuurlijke Taalverwerking (NLP) gebruikt men onder andere om ongestructureerde data uit klinische notities en onderzoeksrapporten te halen. Dit helpt bij het verzamelen van waardevolle patiëntinformatie en ondersteunt beslissingen rond behandelingsstrategieën.

Robotic Process Automation (RPA) zet men in om administratieve taken te automatiseren, waardoor onderzoekers en zorgprofessionals meer tijd kunnen besteden aan research dan wel patiëntenzorg, en minder aan papierwerk.

Computer Vision (CV) is zeer nuttig voor de analyse en interpretatie van medische beelden, bijvoorbeeld om tumorweefsel te identificeren en te classificeren, wat bijdraagt aan nauwkeurigere diagnoses en het beoordelen van de behandelrespons.

meest transformatieve innovaties van onze tijd en ontgroeit zijn kinderschoenen razendsnel.

- ▶ Zo kan AI door enorme datasets of medische beelden te analyseren vandaag razendsnel patronen herkennen die voor mensen niet of niet zo snel of vroegtijdig zichtbaar zijn, met een consistentie en precisie die mensen soms missen.
- ▶ Dit opent dan weer nieuwe mogelijkheden voor vroege detectie, het identificeren van mensen met een hoog risico op bepaalde vormen van kanker of op complicaties, en voor doelgerichte behandelingen.
- ▶ Bovendien kan AI helpen bij het monitoren van de ziekteprogressie en het voorspellen van de behandelrespons, waardoor oncologen sneller en beter geïnformeerde beslissingen kunnen nemen, maar ook niet-effectieve behandelingen vermijden.

Voor elk voordeel een valkuil

Elk voordeel heeft echter een valkuil. Als AI bijvoorbeeld niet met het blote oog zichtbare patronen of veranderingen detecteert, krijg je in feite informatie voorgeschoteld die niet direct controleerbaar is. In hoeverre kan je dan op die informatie vertrouwen, laat staan een beslissing nemen? AI mist ook menselijke denkkracht, zoals contextueel inzicht en beoordelingsvermogen. Een te grote afhankelijkheid van AI kan er dus toe leiden dat we belangrijke menselijke intuïties, een holistische aanpak van behandelingsstrategieën en ethische overwegingen over het hoofd zien.

Ook bias is een terechte zorg. Als de data die men gebruikt om AI-systemen te trainen niet divers genoeg zijn of wanneer er sprake is van vooringenomenheid wanneer men algoritmes programmeert, dan kan dit vertekende resultaten geven, wat het algoritme onbetrouwbaar maakt in andere settings of bepaalde groepen patiënten benadeelt. En uiteraard is er het hele hoofdstuk rond privacy en beveiliging: AI-systemen gebruiken enorme hoeveelheden data, wat terecht vragen oproept over beveiliging, uitdrukkelijke toestemming, gebruik én misbruik van persoonlijke en medische data.

WAT MET ETHIEK?

Zowel de Europese Commissie als de Wereldgezondheidsorganisatie hebben richtsnoeren vastgelegd voor het ethisch toepassen van AI. Deze behandelen vereisten zoals menselijke controle en toezicht, privacy, databeheer en veiligheid, transparantie, non-discriminatie en rechtvaardigheid, alsook welzijn en verantwoordelijkheid. Deze principes zijn uiterst belangrijk wanneer AI wordt ingezet binnen de oncologie en meer algemeen in de zorgsector.

AI ontwikkelt momenteel echter zo snel, dat sommige vraagstukken open blijven. Wie is er bijvoorbeeld verantwoordelijk bij een foutieve conclusie of een op AI gebaseerde beslissing? Wat met privacy omtrent genetische data? Hoe bewaken we de balans tussen technologische innovatie en de cruciale menselijke inbreng? Door deze ethische vraagstukken proactief aan te pakken – in afwachting van meer specifieke richtlijnen – kunnen artsen en onderzoekers de voordelen van AI maximaliseren en tegelijk passende maatregelen nemen om risico's en eventuele negatieve gevolgen te minimaliseren.

Steun aan AI-gedreven kankeronderzoek

Het afgelopen decennium heeft Stichting tegen Kanker reeds meerdere AI-gedreven onderzoeksprojecten gefinancierd. Deze steun stelt onderzoekers in staat om de grenzen van wat mogelijk is te verleggen en draagt bij aan de ontwikkeling van nieuwe, effectievere diagnoses en behandelingen.

Hier twee voorbeelden van projecten die Stichting tegen Kanker momenteel steunt.

Kwetsbaarheden in kankercellen ontdekken

Prof. Stein Aerts (KU Leuven) leidt een baanbrekend project, genaamd 'OncoAI – een machine-learning raamwerk om de kwetsbaarheid van kankercellen op genregulerend niveau te voorspellen'.

“Technologische innovatie is een drijvende kracht achter kankeronderzoek. In het bijzonder voor de genetische analyse van tumoren ondergaat het veld een transformatie door het gebruik van DNA-sequencing die enorme hoeveelheden data genereren en die we dankzij AI razendsnel kunnen verwerken. Kankeronderzoek wordt ‘big data’-onderzoek. Een andere revolutionaire technologie die enthousiast wordt onthaald in kankeronderzoek is single-cell genomica. Waar deze technologie exact voor staat? Met robots en microfluidica (het bestuderen van vloeistoffen op micrometerschaal) kunnen wij in ons labo het volledige transcriptoom (alle actieve genen) en het volledige epigenoom (alle controle-schakelaars) van een enkelvoudige cel bepalen, voor tienduizenden cellen gelijktijdig. De enorme uitdaging om therapieresistente kankercellen te vinden en te karakteriseren komt hierdoor binnen handbereik. In dit project ontwikkelen we nieuwe AI-technieken om tienduizenden kankercellen te vergelijken, nieuwe ‘celtoestanden’ te ontdekken, en de moleculaire schakelaars van elke toestand te bepalen. Onze methoden en software kunnen wereldwijd worden ingezet om dergelijke schakels te identificeren en vervolgens nieuwe diagnostische en zeer gepersonaliseerde behandelstrategieën te ontwikkelen, rekening houdend met de unieke genetische samenstelling van een tumor, met de hoop de effectiviteit van behandelingen te verhogen en bijwerkingen te verminderen.”

Menselijk inzicht onvervangbaar

De bezorgdheid rond bias en ethiek is terecht en maakt ook dat de rol van de onderzoeker, de arts, de expert en de zorgprofessional onvervangbaar is, ondanks de indrukwekkende mogelijkheden van AI. Zij voorzien AI van de noodzakelijke context, empathische en ethische overwegingen. Zij blijven ook nodig voor het interpreteren van complexe situaties waar AI tekortschiet, met name in gevallen waar subtiele, menselijke nuances en klinische oordeelsvorming van belang zijn.

AI heeft de potentie om kankeronderzoek een enorme boost te geven, op manieren die we ons enkele decennia geleden nauwelijks konden voorstellen.

Kortom: AI-oplossingen zullen in de toekomst in zekere mate met ons kunnen ‘meedenken’. En daar zullen ze ook steeds beter in worden, door niet alleen na te bootsen wat wij als mensen kunnen, maar tevens resultaten te leveren die onze capaciteiten tot op zekere hoogte overstijgen. Op die manier zal AI ongetwijfeld evolueren van een gewaardeerde hulp naar een meedenkende collega, die ook onderzoekers en artsen helpt, maar niet vervangt.

Kwetsbaarheden in kankercellen ontdekken

Het project geleid door prof. Vincent Detours (ULB) dat zich buigt over de structuur van kankercellen en hun genetische kenmerken (getiteld 'Hernieuwde beoordeling van kankermorfologie en de cellulaire en transcriptionele bepalende factoren'), is een uitstekend voorbeeld van hoe AI ons begrip van kanker kan verdiepen.

“De uitvinding van de microscoop in de 18e eeuw heeft ‘de cel’ – het basisbestanddeel van weefsel – aan het licht gebracht en de histopathologie (de studie van ziekteprocessen in weefsels) doen ontstaan. Moderne histopathologen analyseren de ruimtelijke schikking van cellen in tumoren om kankers te diagnosticeren en te classificeren. Hun kunst blijft echter kwalitatief en subjectief. Ons onderzoek maakt gebruik van geavanceerde technieken om de histopathologie op een kwantitatieve en objectieve basis te plaatsen, en systematisch de celtypes te ontdekken die geassocieerd zijn met de verschillende

onder de microscoop zichtbare tumorvormen. Kunstmatige intelligentie maakt het mogelijk om miljoenen beelden van kankerweefsel op korte tijd te analyseren en de kenmerken ervan te kwantificeren. Tegelijkertijd analyseren we het zogenaamde intra-tumorale transcriptoom, wat ons inzicht geeft in de moleculaire toestand van tumoren. Door gebruik te maken van kunstmatige intelligentie kunnen we patronen ontdekken die met het blote oog niet zichtbaar zijn, wat leidt tot een dieper begrip van hoe kankercellen groeien en reageren op hun omgeving.” Dit verbetert niet alleen de precisie van kankerdiagnoses, maar maakt het ook mogelijk om meer gepersonaliseerde en effectievere behandelingsstrategieën te ontwikkelen. Voor patiënten betekent dit een grotere kans op een succesvolle behandeling met minder bijwerkingen. Bovendien kunnen vroege en nauwkeurige diagnoses de overlevingskansen significant verhogen en biedt het onderzoek mogelijkheden voor het ontwikkelen van nieuwe therapieën gericht op de unieke tumorkenmerken van de patiënt.

DIVERSE TOEPASSINGEN VAN AI

Kunstmatige intelligentie wordt binnen het veld van kankeronderzoek en -zorg reeds op veel verschillende manieren als hulpmiddel ingezet. Hier enkele belangrijke toepassingen:

- ▶ **Histopathologie:** waar men AI-systemen inzet om beelden van weefselmonsters te analyseren. Deze technologie helpt bij het snel en accuraat identificeren van abnormale celstructuren en mogelijke kankercellen, wat essentieel is voor vroege diagnose.
- ▶ **Radiodiagnostiek:** in dit domein interpreteert AI complexe medische beelden zoals MRI's en CT-scans. Door geavanceerde beeldanalyse is men in staat subtiele afwijkingen die wijzen op kanker sneller op te sporen, wat cruciaal is voor een accurate diagnose en behandeling.
- ▶ **Gerichte therapieën:** hier gebruikt men AI om grote hoeveelheden data, waaronder genetische profielen van tumoren, te analyseren. Zo kan men behandelingen nauwkeuriger afstemmen op unieke tumorkenmerken, wat de behandelingseffectiviteit kan verbeteren.
- ▶ **Voorspelling van ziekteprogressie:** door gebruik te maken van AI om klinische en moleculaire gegevens te analyseren, kan men de ontwikkeling van de ziekte en reactie op behandelingen beter voorspellen en geïnformeerde beslissingen nemen.
- ▶ **Monitoring van patiënten:** AI-technologieën, bijvoorbeeld in combinatie met wearables, kunnen de gezondheidsstatus van kankerpatiënten continu in de gaten houden. Dit maakt dat men snel kan ingrijpen wanneer iets verandert in de toestand van de zieke.

U kunt nóg meer levens redden

STICHTING TEGEN KANKER **IN UW TESTAMENT**

Niets is zo menselijk als mijmeren over het verleden en tegelijk dromen over de toekomst. Of het nu gaat over ons eigen leven of de strijd tegen kanker: de vragen zijn steeds dezelfde. Wat was goed, wat kan anders, wat moet beter? Hoe was het vroeger, wat houdt ons vandaag bezig, wat zal er na ons komen?

Moesten we die vragen niet (durven) stellen, zouden we met z'n allen ter plaatse blijven trappelen. Het is pas door te leren uit het verleden en door dromen te maken voor de toekomst dat we vooruitgaan. Iedereen zorgt er op zijn of haar eigen manier voor dat onze wereld voortdurend in evolutie is.

Samen in de strijd tegen kanker

Dat is bij de strijd tegen kanker niet anders. We kunnen niet allemaal wetenschappelijk kankeronderzoek voeren op het hoogste niveau. Maar we kunnen wél allemaal ons eigen steentje bijdragen. De ene effectief achter de microscoop,

de andere aan de zijde van de patiënt. En u, die hen steunt. Dat is net zo belangrijk. Dankzij u kunnen ze vooruitgang boeken. Het zijn soms kleine stapjes, maar ze gaan vooruit! Steeds meer mensen overleven vandaag kanker: meer dan 472 000 mensen hebben de ziekte de laatste tien jaar overleefd in België. Wat een mooi cijfer!

Nog vele jaren

En het onderzoek gaat door. Op hoog niveau en aan een snel tempo. Het wordt steeds gespecialiseerder en complexer. Dat is nodig, want het aantal kankerdiagnoses stijgt elk jaar. Niet in het minst omdat we de ziekte steeds vroeger en beter kunnen opsporen. Maar we hebben de ziekte nog steeds niet volledig doorgrond. Daarom: wilt u het kankeronderzoek blijven steunen alstublieft? Vandaag, morgen en binnen vele, vele jaren ook nog?

De generatie na ons

Want dat kán. U kunt de strijd tegen kanker nog zeer lang voeren. Natuurlijk in de eerste plaats omdat wij u een lang, gezond en gelukkig leven toewensen. Maar zelfs wanneer u er zelf niet meer bent, kan uw solidariteit voortleven. Door Stichting tegen Kanker op te nemen in uw testament, gaat wat u belangrijk vindt voort. Dan blijft u strijden tegen kanker. Zo zorgt u ook voor de generatie die na u zal komen. Want een gift of een legaat van vandaag draagt bij aan een doorbraak in het kankeronderzoek binnen tien of vijftien jaar. Dat we vandaag al zo'n effectieve kankerbehandelingen hebben en de ziekte beter begrijpen, hebben we te danken aan mensen die het kankeronderzoek vele jaren geleden al

Schrijf u in voor ons webinar over nalaten en een testament maken ten bate van de strijd tegen kanker.

Dit najaar organiseren we een online infosessie, waarin we u uitleggen welke impact u kunt hebben door Stichting tegen Kanker op te nemen in uw testament. Daarnaast vertellen juridische experts u hoe u dat precies aanpakt. In gewone mensentaal.

Deelname aan het webinar is gratis.

U vindt meer informatie en kunt zich inschrijven op www.kanker.be/webinar-testament

steunden. En aan mensen die Stichting tegen Kanker hebben opgenomen in hun testament. Zodat onderzoekers hun werk konden doen, ten behoeve van iedereen die geconfronteerd werd en wordt met kanker.

Ultieme gift

Een legaat ten voordele van Stichting tegen Kanker is een hefboom in de strijd tegen kanker. Het is een ultieme gift waarmee u nog een laatste keer investeert in de meest beloftevolle kankeronderzoeken van ons land. Een ultiem gebaar voor het leven...

U kunt levens blijven redden. Denk er eens over na. En contacteer ons indien u met vragen rond dit onderwerp zit. Greta Van Der Gracht, onze relatiebeheerder Giften & Legaten, staat voor u klaar.

Mail haar op gvandergracht@stichtingtegenkanker.be of bel haar op **0499 69 53 86**.

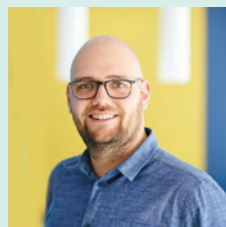
HOOP EN ONDERSTEUNING IN DE LAATSTE LEVENSFASE

Het onderzoek naar betere behandelingen boekt vooruitgang, helaas gaat dit niet voor iedereen snel genoeg. Soms krijgen mensen met kanker de moeilijk te bevatten boodschap dat ze 'palliatief' zijn. Dit betekent dat je niet meer kunt genezen van kanker, maar niet per se dat je er morgen niet meer bent. Het verdere ziekteverloop is voor elke persoon anders. Toch is een goede ondersteuning belangrijk, om mensen ook in deze fase van het leven hoop te kunnen geven. Niet op genezing, maar op de best mogelijk levenskwaliteit en de beste begeleiding.

Het palliatief zorgmodel is zeer goed in België. Toch vindt Stichting tegen Kanker dat goede en tijdige palliatieve zorg meer prioriteit moet krijgen. Daarom hebben we er in de eerste Belgische Kankerbarometer in 2021 een apart hoofdstuk aan gewijd. Hierin pleiten we voor: een vroege en meer systematische integratie, een herziening van de beroepsopleiding in de palliatieve zorg, meer expertise, een herziening van de financiering, en meer onderzoek.

Financiering van kwalitatieve palliatieve zorginitiatieven via de Social Grants

Datzelfde jaar, in maart 2021, lanceerde Stichting tegen Kanker een dubbele projectoproep voor Social Grants, waarvoor we een totaalbedrag van een miljoen euro uittrokken. De helft hiervan was gereserveerd voor de financiering van palliatieve zorginitiatieven. De andere helft ging naar acties gericht op het psychosociaal welzijn van patiënten en hun naasten, tijdens en na kanker.

Brecht Gunst
Manager Expertise
& Services bij
Stichting tegen Kanker

Een vroege integratie van palliatieve zorg zorgt voor een hogere levenskwaliteit, een langere overleving en meer tevredenheid.

Een van de 18 laureaten van de Social Grants voor palliatieve zorgprojecten was de Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen vzw. Zij ontving bijna 50 000 euro voor de ontwikkeling van een informatie- en communicatieleidraad voor mantelzorgers van mensen met kanker in de palliatieve zorg, en de zieken zelf.

Christine De Cafmeyer van Palliatieve Zorg Vlaanderen licht het project toe: “De communicatieleidraad wil mantelzorgers en patiënten ondersteunen door hen de weg te wijzen naar de communicatie die ze op een bepaald moment nodig hebben in hun journey. De leidraad wil hen helpen om op de juiste momenten snel de weg te vinden. Daarom kreeg het project de naam ‘Samen stappen zetten’. De leidraad linkt naar professionele sites, zoals die van Stichting tegen Kanker, en bevat heel concrete getuigenissen van mantelzorgers, waaronder Evi Hanssen. Zij schreef ook een mooi boek over het palliatief proces van haar moeder: ‘Traag naar de hemel’. Door de financiering en samenwerking met Stichting tegen Kanker hebben we ons echt in dit thema kunnen verdiepen. Het belangrijkste is om steeds goed te luisteren naar patiënten én naar mantelzorgers. Met de komende uitdagingen rond vergrijzing en schaarste aan zorgverleners zullen de mantelzorgers een steeds belangrijkere rol opnemen. En dan is elke vorm van ondersteuning heel belangrijk, ook deze leidraad.”

Palliatieve zorg in het hart van Team Hope

Via initiatieven als de Social Grants heeft Stichting tegen Kanker de afgelopen decennia al heel wat bijgedragen aan de verbetering van palliatieve zorg. Ter gelegenheid van onze 100ste verjaardag dit jaar willen we daarenboven iedereen die opmerkelijke prestaties levert in de dagelijkse strijd tegen de ziekte bedanken. Daarom brachten we alle onderzoekers, artsen en oncoprofessionals uit de ziekenhuizen symbolisch samen in Team Hope.

Om al deze duizenden zorgverleners en onderzoekers een gezicht te geven, kan Stichting tegen Kanker vandaag rekenen op 37 trotse ambassadeurs, waaronder Lorraine Fontaine van de Fédération wallone des Soins Palliatifs en Christine De Cafmeyer van Palliatieve Zorg Vlaanderen. “Ik vind het heel belangrijk om vanuit Palliatieve Zorg Vlaanderen ambassadeur te kunnen zijn van Team Hope”, benadrukt Christine De Cafmeyer. “Omdat ook bij mensen die niet beter worden hoop heel belangrijk is. Hoop op een goed levenseinde, hoop op goede zorg, hoop op een mooi afscheid en hoop dat er naar jou wordt geluisterd.”

DAG VAN DE PALLIATIEVE ZORG

Op 12 oktober is het Internationale Dag van de Palliatieve Zorg. Stichting tegen Kanker sluit zich aan bij de inspanningen van de drie palliatieve koepelorganisaties in België – Palliatieve Zorg Vlaanderen (PVZ), de Brusselse Federatie voor Palliatieve en Continue Zorgen (BFPZ/FBSP) en de Fédération wallone des Soins Palliatifs (FWSP). Zij zullen hier uitgebreid aandacht aan besteden. Dit om kenbaarheid te geven aan palliatieve zorg, het begrip errond te vergroten en om meer bewustwording te creëren over het belang van de vroegtijdige integratie in het zorgtraject.

E-SIGARETTEN EEN OPTIE ALS STOPMIDDEL, MAAR NIET ALS ALTERNATIEF VOOR JONGEREN

Om het doel van een rookvrije generatie te bereiken, doet Stichting tegen Kanker er alles aan om het publiek, en vooral jongeren, te beschermen tegen de gevaren van tabak en andere rookwaren. Dat geldt ook voor e-sigaretten. Want hoewel vaperen minder schadelijk is dan roken, is ook deze gewoonte niet zonder risico's.

Of vaperen schadelijk is voor je gezondheid en zo ja, hoe slecht, is nog niet duidelijk. De e-sigaret is slechts sinds 2004 op de markt en de wetenschappelijke wereld kent de langetermijneffecten nog niet. Voorzichtigheid is dus meer dan geboden.

Wat zijn de risico's?

Wanneer je een e-sigaret gebruikt om te vaperen, adem je door elektronische verhitte verdampte e-vloeistof in. E-liquids bevatten meestal aroma's en ingrediënten die zijn toegestaan in voedingsmiddelen, maar waarvan we het langetermijneffect na inademing niet kennen. Wat we wel weten, is dat e-sigaretten op korte termijn de luchtwegen kunnen irriteren en mogelijk schadelijk zijn. Om de

veiligheid van e-vloeistoffen te garanderen zijn er meer toxicologische gegevens nodig.

E-liquids bevatten ook vaak, maar niet altijd, nicotine. Nicotinehoudende producten zijn verslavend en daarom blijven niet-rokers, en zeker jongeren, er dus beter vanaf. Net zoals de tabaksindustrie richten fabrikanten van e-liquids hun pijlen echter op jonge mensen. Eenmaal verslaafd, is hun inkomen immers vaak een leven lang veiliggesteld. Dit ten koste van de gezondheid van gebruikers en ondanks het feit dat nicotine schadelijker is voor jongeren dan voor volwassenen, omdat hun hersenen nog volop in ontwikkeling zijn.

Jongeren in het vizier

Desondanks zijn veel jongeren de afgelopen jaren overgestapt op e-sigaretten of begonnen met vaperen. Volgens een recent onderzoek heeft 38% van de 15- tot 20-jarigen al eens gevaperd. Vooral de grote verscheidenheid aan beschikbare smaakjes trekt hen aan. Daarom adviseert Stichting tegen Kanker de overheid om het aantal toegestane smaken drastisch te beperken.

Andere aangehaalde argumenten zijn stressverlichting en ontspanning. Stichting tegen Kanker wil erop wijzen dat wanneer je verslaafd bent (en nicotine is de moeder van alle verslavingen), je juist meer stress hebt. Daarom is het belangrijk dat jongeren andere manieren vinden om met stress en angst om te gaan.

We weten ook dat jongeren gemakkelijk het gedrag imiteren dat ze observeren. Dat geldt ook voor roken en vaperen: zien roken, doet roken en hetzelfde geldt voor vaperen. Het is dus belangrijk om dit gedrag niet te bagatelliseren.

DE BUDDY DEAL

De derde editie van de Buddy Deal, de rookstopcampagne van Stichting tegen Kanker, was een groot succes. Er namen maar liefst 16 700 mensen aan deel, twee keer zoveel als vorig jaar en tien keer zoveel als in 2022! Het succes van de campagne toont aan dat er meer steun nodig is om mensen te helpen stoppen met roken. Van de Belgische rokers wil 60% stoppen, maar de meesten hebben een duwtje in de rug nodig. De steun van een buddy of iemand die dicht bij hen staat, maakt verschil. Bovendien kan je ook rekenen op de professionele hulp van Tabakstop via **0800 111 00**.

Een stophulpmiddel voor rokers

In tegenstelling tot jongeren van pakweg 15 tot 20 jaar, voor wie vaperen een activiteit op zich is, zien mensen ouder dan 20 jaar e-sigaretten meer als een hulpmiddel om te stoppen met roken of een manier om minder te roken. Het klopt dat e-sigaretten minder schadelijk zijn dan gewone sigaretten. Want door verbranding komen uit tabaksrook, naast teer en koolmonoxide, meer dan 7000 chemische stoffen vrij, waarvan er 69 kankerverwekkend zijn. In een e-sigaret daarentegen ontstaat damp, door verhitting. Er is geen sprake van verbranding en dus ook niet van rook. Damp bevat minder schadelijke stoffen en geen teer of koolmonoxide.

E-sigaretten zijn schadelijk voor niet-rokers en alleen interessant als rookstopmiddel.

Of we rokers moeten overtuigen om over te stappen op vaperen? Dat hangt er vanaf. De kans om van roken af te komen, is dubbel zo groot wanneer een tabakoloog of arts je ondersteunt en je gebruikmaakt van veilige en erkende hulpmiddelen, zoals rookstopmedicatie, nicotinepleisters of nicotinesprays. Geef hier voorrang aan, aangezien vaperen risico's inhoudt.

Lukt het met deze hulpmiddelen niet? Dan kunnen nicotinehoudende e-sigaretten een optie zijn, mits je compleet met roken en daarna ook met vaperen stopt. Het doel blijft immers hetzelfde als bij andere nicotinevervangers: langzaam ontwennen door de dosis nicotine geleidelijk af te bouwen om uiteindelijk voor eens en voor altijd te stoppen.

Stoppen met roken met of zonder e-sigaret? Raadpleeg het advies van een tabakoloog op **0800 111 00**.

PRAKTISCHE MAATREGELEN

Stichting tegen Kanker zet haar lobbywerk onvermoeibaar voort, voor een rookvrije generatie en voor een gezonde toekomst. In samenwerking met andere leden van Generatie Rookvrij zijn we erin geslaagd om de regelgeving uit te breiden naar alle tabaksproducten en een strenger beleid in te voeren voor e-sigaretten. Hier is een overzicht van de nieuwe maatregelen die recent of binnenkort (vanaf 1 januari 2025) van kracht zijn in België:

- een verbod op de verkoop van wegwerp e-sigaretten ('puffs'), met of zonder nicotine;
- een verbod op de verkoop van tabaksproducten en e-sigaretten in supermarkten groter dan 400 m² en in tijdelijke verkooppunten, zoals op festivals;
- een verbod op het uitstallen van tabaksproducten en e-sigaretten in verkooppunten;
- strengere controles op de verkoop van tabaksproducten en e-sigaretten (met als sanctie mogelijk sluiting);
- strengere regels voor e-sigaretten: neutrale presentatie van smaken op verpakkingen en een verbod op het 'aantrekkelijker maken' van de producten met functionaliteiten zoals lichtjes;
- een sterke verhoging van de accijnzen op tabaksproducten en de invoering van een belasting op e-liquids;
- een verbod op roken en vaperen in afgesloten openbare ruimten, pret-parken, dierentuinen, kinderboerderijen, speelpleinen, op en nabij sportvelden, en binnen een straal van tien meter bij de in- en uitgang van openbare bibliotheken, zorg-, onderwijs- en opvanginstellingen;
- uitbreiding van het rook- en vapeverbod in het openbaar vervoer (trein, tram, bus) naar professioneel personenvervoer (taxi's, bussen, etc.).

ERKENNING VAN HUIDKANKER ALS BEROEPSZIEKTE

UV-preventie is voor iedereen belangrijk; we beschermen ons onvoldoende als we buiten zijn. Buitenwerkers lopen echter een veel hoger risico op huidkanker aangezien zij hun hele beroepsleven lang worden blootgesteld aan uv-stralen. Daarom worden de zogenaamde multipale actinische keratosen, een voorstadium van huidkanker, en spinocellulaire carcinomen, een kwaadaardige huidkanker met kans op uitzaaiingen, erkend als beroepsziekten.

Multipale actinische keratosen en spinocellulair carcinoom

Multipale actinische keratosen zijn ruw aanvoelende plekjes op de huid waarvan de grootte kan variëren van enkele millimeters tot enkele centimeters. Vaak zijn er meerdere van die plekjes tegelijkertijd, die pijnlijk kunnen aanvoelen, en niet genezen of steeds terugkomen. De plekjes ontstaan als de huid langdurig is blootgesteld aan uv-straling (bv. zonlicht). Deze vorm van zonbeschadiging is op zichzelf niet kwaadaardig, maar kan evolueren naar een vorm van huidkanker, namelijk plaveiselcelcarcinoom of spinocellulair carcinoom. Dit ziet eruit als een bleekroos bultje met mogelijk een wit plekje in het midden en moet je steeds laten onderzoeken door je huisarts of dermatoloog. Zonder behandeling gaat de kanker uitzaaien. Bij vroegtijdige behandeling zijn de genezingskansen echter zeer goed.

Schadeloosstelling voor beroepsziekten

Buitenwerkers, zoals landbouwers, tuinbouwers, wegenwerkers en bouwvakkers, die langdurig

aan uv-straling zijn blootgesteld lopen 77% meer kans dan de overige bevolking om multipale actinische keratosen of spinocellulair carcinoom te ontwikkelen. Daarom werd onlangs besloten om deze twee vormen van huidziekten op te nemen in de lijst van beroepsziekten, beheerd door Fedris (het Federaal agentschap voor beroepsrisico's). Sinds februari 2024 kunnen buitenwerkers na ongeveer 25 jaar carrière onder bepaalde voorwaarden een schadeloosstelling ontvangen.

Extra preventiemaatregelen

Beter voorkomen dan genezen, luidt het gezegde. Daarom raadt Stichting tegen Kanker ook deze doelgroep aan om extra preventiemaatregelen te nemen volgens de hiërarchie van preventie: de zon weren, beschermende kleren dragen en zonnebrandcrème smeren. Daarnaast roepen we de overheden op om een hogere prioriteit te geven aan de preventie van huidkanker en hier snel werk van te maken. Zodoende pleit Stichting tegen Kanker voor het inzetten en investeren in primaire preventie om de instroom van patiënten om te buigen. De samenwerking met Constructiv, het preventie-instituut voor de bouwsector, is daar een mooi voorbeeld van. Onder de noemer *Hou het UVeilig!* verbindt Constructiv zich ertoe regelmatig te communiceren over de risico's van blootstelling aan uv-straling en de nodige preventiemaatregelen te nemen.

Verder wil Stichting tegen Kanker een strategie ontwikkelen en verfijnen rond vroegtijdige opsporing van huidkanker.

Tenslotte wil Stichting tegen Kanker de vlotte toegankelijkheid en de kwaliteit van zorgen verder garanderen.

HELP ONZE ONDERZOEKERS KANKER KLEIN TE KRIJGEN

WORDT U OOK VRIEND VAN STICHTING TEGEN KANKER?

Steeds meer mensen kiezen ervoor om Stichting tegen Kanker te steunen met een vaste maandelijkse bijdrage via domiciliëring. Dat biedt heel wat voordelen: voor de donateurs, voor Stichting tegen Kanker én voor de kankeronderzoekers. Hier drie redenen om vandaag ook Vriend van Stichting tegen Kanker te worden.

① U steunt het kankeronderzoek op lange termijn

Wetenschappelijk kankeronderzoek heeft tijd nodig. Van het eerste idee naar een onderbouwde theorie, naar het ontwikkelen en testen van een nieuwe behandeling, tot de stap naar een klinische studie... daar gaan vele jaren over. Daarom vindt Stichting tegen Kanker het belangrijk om beloftevolle onderzoekers over een langere periode te steunen, bijvoorbeeld vier jaar. Het is voor ons makkelijker om die jarenlange steun toe te zeggen als we weten dat we ook op uw steun kunnen rekenen op lange termijn.

② U helpt om het kankeronderzoek te versnellen en zo levens te redden

Precies omdat kankeronderzoekers weten dat ze voor een langere periode kunnen rekenen op de steun van Stichting tegen Kanker – op úw steun – kunnen ze zich ten volle wijden aan het onderzoek zelf. Ze moeten immers niet voortdurend opnieuw op zoek naar financiering.

Zo komt het kankeronderzoek in een stroomversnelling terecht en kunnen wetenschappers de ziekte elke dag beter begrijpen, voorkomen en behandelen. Dat werpt vruchten af: de afgelopen tien jaar hebben meer dan 472 000 mensen in België de ziekte overleefd.

③ U geeft zonder zorgen

Stichting tegen Kanker steunen via een domiciliëring is erg gemakkelijk. Wij nemen de administratie om uw maandelijkse gift op te starten op ons. Vanaf dan geeft u elke maand zonder zorgen: u moet er zelf niet meer aan denken. En toch geeft u in alle vrijheid, want u kunt de domiciliëring op elk moment laten stopzetten of het bedrag aanpassen.

Vriend
van Stichting
tegen Kanker

Vandaag mogen we rekenen op de maandelijkse steun van meer dan 35 000 Vrienden van Stichting tegen Kanker. Sluit u zich ook aan bij deze groeiende groep?

Dat kan door het formulier rondom dit magazine in te vullen en het ons terug te bezorgen per post of per e-mail. Wij brengen de administratie verder in orde, zodat uw maandelijkse bijdrage zo snel mogelijk start. Alvast hartelijk bedankt!

ZELFS DE REGEN TEMPERT HET ENTHOUSIASME VOOR LEVENSLIOP NIET!

Het slechte weer aan de start van het Levensloop-seizoen kon het enthousiasme voor dit prachtig solidariteitsevent niet temperen. De organisatoren en de vele deelnemers deden er alles aan om Vechters, mensen die kanker hebben of hebben gehad, steun en energie te geven.

© Steve Robbiers, SRP photography

Dit jaar vinden er in totaal 33 Levenslopen plaats op verschillende locaties in België. Elke editie lossen gesponsorde teams elkaar 24 uur lang af. Die tijdspanne staat symbool voor de voortdurende strijd die mensen met kanker voeren, met de steun van naasten en zorgverleners. Gedurende deze 24 uur loopt of wandelt iedereen naargelang zijn of haar fysieke mogelijkheden.

Levensloop is geen sportwedstrijd, maar een gelegenheid om samen te komen, de strijd tegen de ziekte aan te gaan en geld in te zamelen voor kankeronderzoek. Nieuwe edities dit jaar zijn onder andere die in Geel en in de Westhoek,

waarbij drie kustgemeenten zich op de locatie van Plopsaland verzamelden.

Een team van 100% vrijwilligers

Pascale Heesterbeek, Head of Mobilisatie Levensloop, benadrukt het belang van de vrijwilligersteams: “Zij zijn de drijvende kracht achter deze solidariteitsbeweging.” Ondersteund door Stichting tegen Kanker beheert het organisatiecomité het evenement van A tot Z en zoekt het sponsors en teams. Het ingezamelde geld gaat rechtstreeks naar Stichting tegen Kanker ter ondersteuning van onze drie missies, met name kankeronderzoek.

Solidair, warm en feestelijk

Elke Levensloop is een solidariteitsevent dat Vechters steunt, namelijk mensen die kanker hebben of hebben gehad. Drie sleutelmomenten zetten hun moed en doorzettingsvermogen in de kijker: de openingsceremonie, de kaarsen-ceremonie en de slotceremonie. Tegelijkertijd is Levensloop een feest, met entertainment en concerten, evenals eet- en drinkstands en diverse activiteiten voor jong en oud.

Bezoek onze stand

Op de stand van Stichting tegen Kanker kan je terecht voor informatie over al onze activiteiten. Vechters kunnen hier ook hun cadeau ophalen. En je ontmoet er onze Global Heroes of Hope, de Vechters en zorgprofessionals die de rol van ambassadeur op zich nemen en anderen inspireren om hoop, moed en vastberadenheid te tonen in de strijd tegen kanker.

Het seizoen is nog niet voorbij!

Check de agenda op de website van Levensloop. Zoek op datum, provincie en type activiteit. Er is vast een activiteit bij jou in de buurt. En als je er toch bent: bezoek dan gelijk onze stand.

Pascale Heesterbeek, Head of Mobilisatie Levensloop, omringd door drie teamleiders: Nicolas Macau en Monica Bloemen (links) en Laurence Lamotte (rechts).

Ik ben zo blij dat ik er bij was. De warme steun raakt me diep. Hartelijk dank voor de mooie buff en de kaars!

www.levensloop.be

KONINGIN MATHILDE BEZOEKT CAMP TOURNESOL

Hare Majesteit de Koningin bracht in de zomervakantie een bezoek aan Camp Tournesol, ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van Stichting tegen Kanker. We organiseren dit vakantiecamp al 35 jaar voor kinderen en jongeren in behandeling, zodat zij in alle veiligheid en met medische ondersteuning genieten van een welverdiende week in de gezonde buitenlucht.

Dit jaar vond het kamp opnieuw plaats op het prachtige Domaine Val d'Arimont in Malmédy, met als thema de Olympische Spelen van Parijs. De kinderen genoten van een ceremonie met Koningin Mathilde, die de Olympische vlam ontstak, en een bezoek van Vincent Vanasch, de Belgische nationale hockeydoelman. De hele week konden de kinderen deelnemen aan activiteiten die hen bewustmaken van het belang van lichaamsbeweging, zelfs tijdens hun behandeling.

“Het is een groot voorrecht om dit jaar te genieten van de Punctuele Hoge Bescherming van Hare Majesteit de Koningin en een enorme eer om haar te mogen verwelkomen in Camp

Tournesol. Deze week voor kinderen maakt deel uit van onze derde missie: het ondersteunen van patiënten en hun families,” aldus Bruno Colmant, CEO van Stichting tegen Kanker.

Tijdens Camp Tournesol stelt de organisatie alles in het werk om van het kamp een tijd van ontspanning en plezier te maken. Dit is soms een uitdaging voor het begeleidend personeel, dat dag en nacht medische zorgen biedt met bloedtransfusies, chemotherapie, aandacht voor infectierisico's, etc. Het belangrijkste is dat de kinderen en jongeren even kunnen ontsnappen aan de ziekenhuisomgeving, wat hen mentaal weer de kracht geeft die zo belangrijk is voor hun behandeling.

FAMILIEDAG IN PLANCKENDAEL

In de geest van Camp Tournesol vindt elk jaar op de eerste zondag van oktober een ander initiatief plaats: de familiedag in Planckendaël. Het dierenpark en vele vrijwilligers slaan de handen ineen om jonge patiëntjes en hun familie een bijzondere dag te bieden ter gelegenheid van de Nationale Kinderkankerdag.

BELANGRIJKE INFORMATIE VOOR UW FISCAAL ATTEST

DE FISCUS VRAAGT ONS OM UW RIJKSREGISTERNUMMER DOOR TE GEVEN

Zoals u weet, kunt u tot 45% van uw giften aan Stichting tegen Kanker terugkrijgen in de vorm van belastingvermindering op voorwaarde dat u minstens 40 euro schenkt op jaarbasis. Indien wij voldoende gegevens kunnen bezorgen aan de fiscus, vult die uw belastingvermindering automatisch in op uw belastingaangifte.

Vanaf nu is uw rijksregisternummer hiervoor een kritiek gegeven. De overheid vraagt ons dan ook om uw rijksregisternummer mee door te geven.

Automatische link

De overheid wil zo uw giften met 100% zekerheid toewijzen aan de juiste persoon, aan u dus. Op die manier kan ze uw belastingvoordeel berekenen én automatisch vooraf invullen in uw (online) belastingaangifte. Het rijksregisternummer is immers voor elke belastingplichtige uniek. Enkel op basis van dit nummer komt het fiscaal attest voor de belastingaftrek met zekerheid bij de juiste persoon terecht.

Binnenkort verplicht?

Volgens de laatste informatie waarover wij beschikken, zal het binnenkort mogelijk *verplicht* zijn om uw rijksregisternummer mee te delen aan de fiscus. Het zou dan een voorwaarde zijn om te kunnen genieten van belastingvermindering voor uw giften. Op dit moment is het onduidelijk voor de goedbedoelensector of, dan wel wanneer, deze verplichting er komt. Toch vragen wij u vriendelijk ons nu al uw rijksregisternummer te bezorgen, zodat we kort op de bal kunnen spelen wanneer de overheid de knoop definitief doorhakt.

Vertrouwelijke informatie

U mag er gerust in zijn dat uw rijksregisternummer bij ons in goede handen is, net als al uw andere gegevens. Wij verwerken en bewaren deze op een veilige manier. We gebruiken uw rijksregisternummer enkel om uw donateursadministratie in orde te brengen en dit gebeurt uitsluitend door de daarvoor bevoegde personen. Uiteraard geven wij ook geen enkele informatie over u door aan anderen.

Waar vindt u uw rijksregisternummer?

U vindt uw rijksregisternummer op uw identiteitskaart. Uw rijksregisternummer begint met uw (omgekeerde) geboortedatum.

- ▶ Op identiteitskaarten uitgegeven voor 14 januari 2020 vindt u uw rijksregisternummer op de achterzijde.
- ▶ Op identiteitskaarten uitgegeven na 14 januari 2020 vindt u uw rijksregisternummer op de voorzijde.

Bezorg ons uw rijksregisternummer

Stichting tegen Kanker werkt momenteel aan een veilig kanaal om ons uw rijksregisternummer te bezorgen. We houden u hierover verder op de hoogte in onze brief in november.

PROVENÇAALSE GEVOGELTEFILET

Een 'supersnel klaar' recept om bij weinig tijd gezond te eten. Interessant in kankerpreventie ook, omwille van de mediterrane ingrediënten, en gevogelte in plaats van rood vlees.

INGREDIËNTEN

- 4 gevogeltefilets (kalkoen, kip,...) van 150g
- 250 ml tomatenpuree
- 1 el zwarte of groene olijvenpuree (of geplette olijven), eventueel meer naar smaak
- 4 el olijfolie
- peper, wat zout
- enkele olijven voor de garnering
- pasta, bijvoorbeeld tagliatelle

VOORBEREIDING

- 1 Kook de pasta gaar.
- 2 Meng de tomatenpuree met de olijvenpuree en de helft van de olijfolie. Zachtjes verwarmen en aan de kant zetten.
- 3 Bak de gevogeltefilets in de pan, in de resterende olijfolie. Breng op smaak met peper en wat zout.
- 4 Garneer met de in stukjes gesneden olijven. Besprenkel met wat druppels olijfolie. Meng de pasta met de saus en dien op met het gevogelte.

ZWEEDSE PUZZEL

VOLK VAN WEELEER	PUNT BEROEP	ZOUTMEER	SLAG	EVENMENS	ROND BROODJE	KREET	VOORKOMEN
				8	VERZETS- BEWEGING		
					UITROEP		
KLEUR			CHIN. GROENTE				
LAND IN AZIË			DELFS- STOF				6
				SIERPLANT			
			2				
GOKAU- TOMAAT	CONSTANT						HAK- WERKTUIG
				LICHAAMS- DEEL	SPAANS GERECHT	NACHTJAPON	
			3				
ROOFDIER	KOEIEN- GELUID	FANATISME					
					KORAAL- EILAND		4
TEGENOVER		VERSTAND				MAALTIJD	CAFETARIA
		DORST ACHTERAF					
INTEREST				ONINGEWIJDE			
				VRUCHT		9	
DRUG	WEGBE- DEKKING					EN ANDEREN	
			EVENREDIG- HEID	NA ELKAAR			
KLEUR	ZEEZOOGDIER				WATER- HOUDEND		
				VISTUIG		TEN BEDRAGE VAN	
HANDELS- GEWICHT	ZUILGANG				MATROOS		
				PLAATS (OUDERWETS)			7

© DENKSPORT PUZZELBLADEN

Sleutelwoord:

1	2	3	4	5	6	7	8	9

Oplossing: algrtome

E	R	U	I	O	S	N				
N	A	V	A	S	T	O				
I	T	E	R	A	N	E	T			
A	C	I	D	A	E	N				
A	S	F	A	L	I					
R	E	N	T	E	L	E	K			
B										
D	S	B	E	R	A	T	O	L		
U	N	D	W	E	P	E	R			
B	I	N	G	O	N	I	L			
M	N	O	N	O	S	T	O	P		
N	E	P	A	L	A	S	T	E	R	
W	I	T	P	A	K	S	O	I		
A	Z	K	E	N	I	R	A			
P										

2023 IN CIJFERS

Toegekende grants in 2022-2023

11
projecten

€ 3 000 000

Klinische
postdoctorale
mandaten

6
projecten

€ 3 659 127

Organ saving
treatment and
improvement of quality
of life Grants

22
projecten

€ 4 629 208

Cancer Prevention
Research Grants

12
projecten

€ 4 800 000

Fundamentele
postdoctorale mandaten

17
projecten

€ 12 911 342

Advanced Technology
Equipment Grants

57
projecten

€ 25 795 503

Scientific Research
Grants

58
projecten

€ 407 430

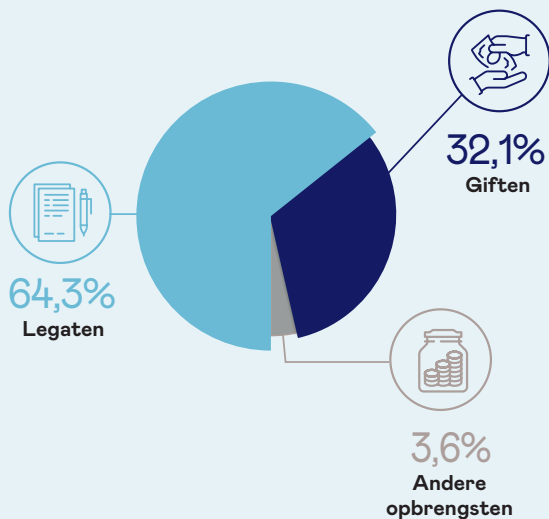
Levensloop Grants

57
projecten

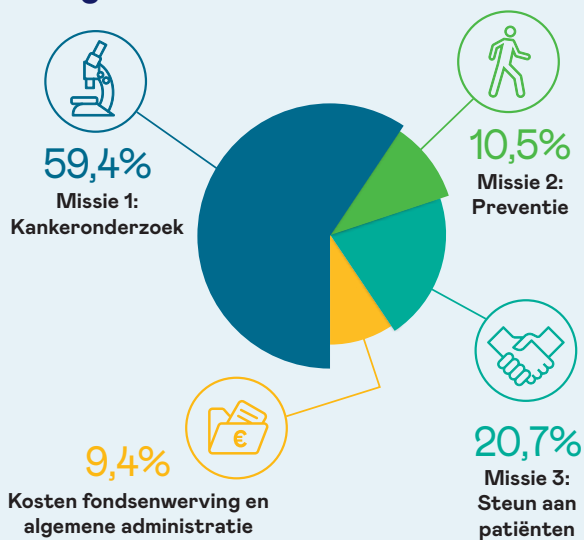
€ 1 262 000

Social Grants

Ontvangsten 2023

Uitgaven* 2023

* operationele uitgaven + provisies voor toekomstige Grants

Elk jaar publiceert Stichting tegen Kanker haar Jaarverslag. Het Jaarverslag van 2023 is beschikbaar via www.kanker.be/resource/jaarverslag-2023

KANKERINFO
0800 15 802

Professionele medewerkers beantwoorden uw vragen over kanker.
www.kanker.be/info

stichting tegen kanker jaar